

1. feladatsor: halmazok, komplex számok

1. Így szokás halmazokat definiálni: $\{x \in \text{alaphalmaz} \mid \text{feltételek } x\text{-re}\}$. Definiáljuk:
- a) 1-nél kisebb pozitív valós számok halmaza, b) racionális; irracionális számok halmaza,
 c) a négyzetszámok halmaza, d) a második síknegyed pontjai,
 e)^{hf} páros számok halmaza, f)^{hf} prímszámok halmaza,
 g)^{hf} az egységsugarú gömbön belüli pontok, h)^{hf} harmadfokú polinomok halmaza.
2. Fogalmazzuk meg, hogy mit mondanak a következő állítások. Melyek igazak és melyek nem a valós számok körében? Írjuk fel az állítások tagadását!
- a) $\forall x \exists y (y > x)$ b) $\exists a \forall b (b^a > 0)$
 c) $p > 0 \Rightarrow [\exists q (p = q^2)]$ d)^{hf} $\forall x \forall y \exists z (x = y^z)$
 e)^{hf} $x > 0 \Leftrightarrow [\exists y (y > 0 \wedge x - y > 0)]$ f)^{hf} $[x \in \mathbb{N} \wedge y \in (\mathbb{N} \setminus \{1, x\})] \Rightarrow x/y \notin \mathbb{N}$
3. Legyen $z = 1 - 4i$. Mi lesz $\operatorname{Re} z$, $\operatorname{Im} z$, \bar{z} , $|z|$, $\arg z$?
4. Ábrázoljuk a komplex számsíkon a következő halmazokat:
- a) $\{z \in \mathbb{C} : |z| = 2\}$ b) $\{z \in \mathbb{C} : |z| > 3\}$ c) $\{z \in \mathbb{C} : |z| < -2\}$
 d) $\{z \in \mathbb{C} : |z - 3| = 2\}$ e) $\{z \in \mathbb{C} : |z + i| = |z - 2|\}$ f) $\{z \in \mathbb{C} : \operatorname{Im} z > 3\}$
 g) $\{z \in \mathbb{C} : 1 < \arg z < 2\}$ h)^{hf} $\{z \in \mathbb{C} : |z + 2i| = \pi\}$ i)^{hf} $\{z \in \mathbb{C} : |z + i| \geq |z|\}$
 j)^{hf} $\{z \in \mathbb{C} : \operatorname{Im} z \geq \operatorname{Re} z\}$ k)^{hf} $\{z \in \mathbb{C} : -3 > \operatorname{Re} z \geq 0\}$ l)^{hf} $\{z \in \mathbb{C} : z = \bar{z}\}$
5. Mi lehet z , ha
- a) $\bar{z} - z = 3$, $\operatorname{Im} z = 2$ b) $\operatorname{Im} z = 1$, $|z| = \sqrt{2}$
 c)^{hf} $\arg z = 3\pi/4$, $\operatorname{Re} z = 5$ d)^{hf} $\operatorname{Re} z = \operatorname{Im} z$, $|z - 2| = 3$
6. Írjuk a következő komplex számokat $a + ib$ alakba!
- a) $(1 + 4i)(4 - 2i)$ b) i^7 c) $\frac{3 - 2i}{-2 + i}$ d) $\frac{3 - 2i}{3i}$
 e)^{hf} i^{2009} f)^{hf} $\frac{1}{i}$ g)^{hf} $\frac{2 - i}{i - 1}$ h)^{hf} $(2 + i)^{37}(2 - i)^{38}$

Emlékeztető

- Logikai jelek: \forall minden; \exists létezik; $\exists!$ létezik egyetlen; \wedge és; \vee vagy; \neg nem; \Rightarrow következik; \Leftrightarrow ekvivalens;
- Halmazok: \mathbb{N} természetes számok; \mathbb{Z} egészek; \mathbb{Q} racionálisok; \mathbb{R} valós számok; \emptyset üres halmaz.
- A *komplex számok* a $z = a + ib$ ($a, b \in \mathbb{R}$) alakú számok, ahol $i = \sqrt{-1}$. Az itt szereplő a a szám *valós része*, azaz $\operatorname{Re}(z) = a$, míg b az *imaginárius*, vagy *képzetes része*, azaz $\operatorname{Im}(z) = b$. Minden 0-tól különböző komplex szám alkalmas $r \geq 0$, $0 \leq \varphi < 2\pi$ -vel egyértelműen írható $z = r \cos \varphi + ir \sin \varphi$ alakba. Itt r a szám *abszolút értéke*, azaz $|z| = r$, φ az *argumentuma*, azaz $\arg(z) = \varphi$.
- Egy $z = a + ib$ komplex szám *konjugáltja*: $\bar{z} = a - ib$.

2. feladatsor: komplex számok, n -edik gyökvonás

1. Ábrázoljuk a komplex számsíkon a következő halmazokat:

- a) $\{z \in \mathbb{C} : \operatorname{Re}(z + 1) = |z - 1|\}$
- b) $\{z \in \mathbb{C} : |z| > 5, \operatorname{Im}(z) \geq \operatorname{Re}(z)\}$
- c)^{hf} $\{z \in \mathbb{C} : |z| < |z - 2i|, |z - i| \leq 1\}$
- d)^{hf} $\{z \in \mathbb{C} : |z + i| + |z + 3| = 7\}$

2. Írjuk a következő komplex számokat $a + ib$, esetleg $r \cos \varphi + ir \sin \varphi$ alakba!

- a) $(1 - i)^{997}$
- b) $\sqrt{2}$
- c) \sqrt{i}
- d) $\sqrt[3]{1}$
- e) $\sqrt[3]{1 + i}$
- f)^{hf} $\sqrt[3]{27i}$
- g)^{hf} $(1 + i\sqrt{3})^{100}$
- h)^{hf} $\sqrt{\frac{i}{i - 3}}$
- i)^{hf} $\frac{\sqrt{i}}{1 - i}$

3. Oldjuk meg a következő egyenleteket a komplex számok körében. Az egyenletekben szereplő polinomoknak írjuk fel a gyöktényezőző felbontását!

- a) $z^2 - iz + 3 + 2i = 0$
- b) $z^3 - 8 = 0$
- c)^{hf} $\bar{z} - z = 0$
- d)^{hf} $3z^2 - iz^2 + 3iz + 6 - i = 0$
- e)^{hf} $z^6 + 16z^2 = 0$

4. Adjuk meg az összes olyan z komplex számot, amelyre

- a) $\operatorname{Re}(z) + 2 \operatorname{Im}(z) = 0$ és $\operatorname{Re}(z^2) - 2 \operatorname{Im}(z) = 1$
- b) $z^2 + \bar{z} = 0$
- c)^{hf} $\operatorname{Re}(z^2) = 2 \operatorname{Im}(z)$ és $\operatorname{Im}(z^2) = 2 \operatorname{Re}(z)$

5. Hány komplex gyöke lehet egy hetedfokú valós együtthatós polinomnak?

6. Egy szabályos hatszög egyik csúcsa $2 + i$, középpontja $3 + 2i$. Írjuk fel a többi csúcsát!

7.^{hf} Van-e olyan z komplex szám, amelyre \bar{z}^2 , (azaz $(\bar{z})^2$) és z^{-2} (azaz $(z)^{-2}$) egyenlő?

8.^{hf} Hol a hiba? $-1 = i^2 = i \cdot i = \sqrt{-1}\sqrt{-1} = \sqrt{(-1)(-1)} = \sqrt{1 \cdot 1} = \sqrt{1}\sqrt{1} = (\sqrt{1})^2 = 1$

Emlékeztető

$$- (r \cos \alpha + ri \sin \alpha)(s \cos \beta + si \sin \beta) = rs(\cos(\alpha + \beta) + i \sin(\alpha + \beta)).$$

$$- \sqrt[n]{r(\cos \alpha + i \sin \alpha)} = \sqrt[n]{r} \left(\cos \left(\frac{\alpha + 2k\pi}{n} \right) + i \sin \left(\frac{\alpha + 2k\pi}{n} \right) \right) \quad \text{ahol } k = 0, 1, \dots, (n-1)$$

3. feladatsor: sorozatok határértéke

1. Állapítsuk meg, hogy nullsorozat-e! Ha igen, akkor oldjuk meg a *közelítés alapfeladatát*, azaz a definíció alapján keressünk N küszöböt tetszőleges $\varepsilon > 0$ -hoz.

a) $a_n = 0$

b) $b_n = \frac{1}{n}$

c) $c_n = (-1)^n$

d) $d_n = \frac{1}{n^2}$

e)^{hf} $e_n = \sin n$

f)^{hf} $f_n = \frac{(-1)^n}{\log_{10} n}$

2. Határozzuk meg a határértékeket, és keressünk N küszöböt ε -hoz a definíció alapján!

a) $\lim \frac{3n-1}{4n+99}$

b) $\lim \frac{3n^2+4n+7}{n^2+n+1}$

c) $\lim \frac{n^2-10^8}{5n^6+2n^3-1}$

d)^{hf} $\lim \frac{7n+4}{2n-1}$

e)^{hf} $\lim \frac{5n^3-2}{n^3+3}$

f)^{hf} $\lim \frac{n-6}{6n^2+16}$

3. Írjuk fel formulával (minél kevesebb zárójellel) az a_n sorozatra vonatkozó állításokat:

a) a_n korlátos,

b) a_n monoton növekvő,

c)^{hf} $a_n \not\rightarrow a$,

d)^{hf} a_n divergens.

4. Számítsuk ki az $a_n = \left(\sqrt{n^2+n-3} - n\right)$ sorozat határértékét, és keressünk N küszöbindexet az $\varepsilon = 0.01$ hibahatárhoz! Bizonyítsuk be, hogy tényleg annyi a határérték!

5.^{hf} Egy egyre pontosodó mérési sorozat n -edik mérésének eredménye $a_n = 1 + (-1)^{n+1}2^{3-n}$. Hányadik mérés után csökken a mért mennyiség és a mért érték eltérése (azaz a hiba) $\varepsilon = 10^{-4}$ alá?

6. Vizsgáljuk konvergencia szempontjából az alábbi sorozatokat:

a) $a_n = \frac{(n+1)!}{(5-2n)n!}$

b) $b_n = \frac{\binom{n}{2}}{\binom{n}{3}}$

7.^{hf} A gonosz varázsló mindennap arannyá változtatja a Földön lévő vízmennyiség felét. Mennyi idő múlva csökken a vízkészlet 1 poháryi alá? (A Földön kb. $1386 \cdot 10^6$ km³ víz van.) Mennyi idő múlva marad csak 1 vízmolekula?

Emlékeztető

– Az $a_1, a_2, \dots, a_k, \dots$ valós számokból álló *sorozatot* (a_n) jelöli.

– Az a_n sorozat *nullsorozat*, ha $\forall \varepsilon > 0$ -hoz $\exists N \in \mathbb{N}$, hogy $n > N$ esetén $|a_n| < \varepsilon$. Ezt kétféleképp lehet jelölni: $a_n \rightarrow 0$ vagy $\lim a_n = 0$.

– Az a_n sorozat *határértéke az a szám*, jelölve $a_n \rightarrow a$ vagy $\lim a_n = a$, ha $a_n - a$ nullsorozat. Ekkor a_n *konvergens*, különben *divergens*.

(Közvetlenül ez így is fogalmazható: $\lim a_n = a$, ha $\forall \varepsilon > 0$ -hoz $\exists N \in \mathbb{N}$, hogy $n > N$ esetén $|a_n - a| < \varepsilon$.)

4. feladatsor: sorozatok határértéke

1. Vizsgáljuk: korlátosság, supremum, infimum, határérték.

a) $\frac{\cos(n\pi)}{n} + (-1)^{n+1}$ b) $(-2)^n + \frac{1}{n!}$ c) n^{-n} d) $n^{(-1)^n}$

2. Mennyi lehet $\lim a^n$ értéke (a -tól függően, $a \in \mathbb{R}$)?

3. Számoljuk ki a határértékeket:

a) $\lim \frac{n^{-1}}{1+n^{-2}}$ b) $\lim \frac{n^5 - 216n^2 + n - 2}{-n^8 + 500n^4 + 86}$
c) $\lim \frac{n^{22} + 18n^{18}}{8n^{22} - 4n^2}$ d) $\lim \frac{2^n + 82n^{47} + 23610}{-14n^{25} + 2n^8 + 3}$
e) $\lim \frac{5^n + 401n + 402}{2^{2n} + n - 88}$ f) $\lim \frac{25n! + n^{25}}{25n^n}$
g) $\lim \left(\sqrt{4n-3} - \sqrt{n+9} \right)$ h) $\lim \left(\sqrt{2n^2 + 5n} - \sqrt{2n^2 - n} \right)$
i) $\lim \left(\sqrt{n^4 + 2n} - n^2 \right)$ j) $\lim \frac{1}{n - \sqrt{n^2 + 3n + 5}}$

4. Igaz? Hamis?

a) ha $a_n \rightarrow a$, akkor $a_n^2 \rightarrow a^2$ b) ha $a_n^2 \rightarrow a^2$, akkor $a_n \rightarrow a$
c) ha $a_n > 0$ és $b_n \rightarrow \infty$, akkor $a_n b_n \rightarrow \infty$ d) $a_n \rightarrow 0 \Rightarrow 1/a_n \rightarrow \infty$
e) $a_n \rightarrow \infty \Rightarrow 1/a_n \rightarrow 0$ f) [$a_n > 0$ és a_n konvergens] $\Rightarrow \lim a_n > 0$
g) [a_n korlátos, $b_n \rightarrow 0$] $\Rightarrow a_n b_n \rightarrow 0$

5.^{hf} Számoljuk ki a következő határértékeket:

a) $\lim \frac{n^{2/3} + 8n^{\sqrt{3}} + \sqrt{n} + 12}{n^2 + 5n - 7}$ b) $\lim \frac{n^{-2} + 4}{2n^{-3} - 1}$
c) $\lim \frac{9\sqrt[3]{n} - 3\sqrt{2n} + 1}{\sqrt[4]{n} + \sqrt{3n}}$ d) $\lim \frac{\log_{10}(n^2) + 3}{\log_3(n) - 1}$
e) $\lim \frac{(-3)^{n+1} + 2^{2n+3}}{8 + 5^n}$ f) $\lim \frac{n^3 \cdot 2^n + 3^n}{2^{2n} - 3n^2}$
g) $\lim \frac{4^{n-1} + n^5 \cdot 3^{n+3}}{2^{2n+3} + 2^{n-3}}$ h) $\lim \frac{7^n + n^7 + 7}{2^{2n} + (2n)^2 + 2}$
i) $\lim \left(\sqrt{9n^2 + 7} - \sqrt{9n^2 + 2n + 5} \right)$ j) $\lim \left(\sqrt[3]{n^3 - 3n + 3} - \sqrt[3]{n^3 + 123n^2 - 1} \right)$

6.^{hf} Legyen $p(x)$ és $q(x)$ egy-egy polinom. Adjunk módszert $\lim \frac{p(n)}{q(n)}$ meghatározására!

Emlékeztető

- Ha a_n divergens, de $\forall K$ -hoz $\exists N \in \mathbb{N}$, hogy $n > N$ esetén $a_n > K$, akkor $a_n \rightarrow \infty$.
 - Egy $H \subset \mathbb{R}$ halmaz *infimuma* (azaz $\inf H$) a H halmaz alsó korlátjai közül a legnagyobb. H *supremuma* (azaz $\sup H$) pedig H felső korlátjai közül a legkisebb.
 H *minimuma* l , ha $l \in H$ és $l = \inf H$. H *maximuma* h , ha $h \in H$ és $h = \sup H$.
- Egy sorozat infimuma, supremuma az elemei által alkotott halmaz infimuma, supremuma.

5. feladatsor: speciális sorozatok, numerikus sorok

1. Számoljuk ki:

$$\begin{array}{lll}
 \text{a) } \lim \left(1 - \frac{3}{n^3}\right)^{n^3} & \text{b) } \lim \left(\frac{n-1}{n+2}\right)^{n-3} & \text{c) } \lim \left(\frac{n^2+2}{n^2+3}\right)^{n^2+7} \\
 \text{d) } \lim \left(\frac{3n+5}{3n-4}\right)^{3n} & \text{e) } \lim \left(\frac{4n+1}{4n-3}\right)^{\frac{n}{2}+1} & \text{f) } \lim \frac{\left(5 - \frac{1}{n}\right)^n}{\left(5 + \frac{1}{n}\right)^n} \\
 \text{g) }^{\text{hf}} \lim \left(1 + \frac{1}{n^2+3}\right)^{4n^2} & \text{h) }^{\text{hf}} \lim \left(1 + \frac{1}{n^2}\right)^n & \text{i) }^{\text{hf}} \lim \left(1 + \frac{1}{n}\right)^{n^2}
 \end{array}$$

2. Felhasználva hogy $\sqrt[n]{n} \rightarrow 1$ és $\sqrt[p]{p} \rightarrow 1$ ($p > 0$), számoljuk ki az alábbi határértékeket:

$$\begin{array}{llll}
 \text{a) } \lim \sqrt[2n]{2n} & \text{b) } \lim \sqrt[n]{2n} & \text{c) } \lim \sqrt[2n]{n} & \text{d) } \lim \sqrt[n]{99n^{99}} \\
 \text{e) } \lim \sqrt[n]{n+5} & \text{f) } \lim \sqrt[n]{2n^3+3} & \text{g) }^{\text{hf}} \lim \sqrt[n]{\frac{2n^2+3}{4n^2+n}} & \text{h) }^{\text{hf}} \lim \sqrt[n]{n}
 \end{array}$$

3.^{hf} A plutónium-238 felezési ideje 87.7 év. Jelöljük a_n -el egy gyártáskor 50 kilogramm Pu-238-at tartalmazó atombombában n év eltelte után maradó Pu-238 tömegét. Írjuk fel az a_n sorozatot! Hányadik évben fog a Pu-238 tömege 0.1 kilogramm alá csökkenni?

4. Konvergensek-e az alábbi sorok? Ha igen, mennyi az összegük?

$$\begin{array}{lll}
 \text{a) } \sum_{n=1}^{\infty} (\sqrt{n+1} - \sqrt{n}) & \text{b) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n(n+1)} & \text{c) }^{\text{hf}} \sum_{n=2}^{\infty} \left(\frac{1}{n} - \frac{1}{n+2}\right)
 \end{array}$$

5. Konvergensek-e az alábbi sorok? Ha igen, mennyi az összegük?

$$\begin{array}{lll}
 \text{a) } \sum_{n=0}^{+\infty} \frac{2^{2n}}{(-5)^{n+2}} & \text{b) } \sum_{n=2}^{+\infty} \frac{3^{2n+1}}{2^{3n-2}} & \text{c) } \sum_{n=1}^{+\infty} \frac{2^n + 3^{n+1}}{5^n} \\
 \text{d) }^{\text{hf}} \sum_{n=1}^{+\infty} \frac{2^{3n+1} + (-5)^n}{3^{2n+2}} & \text{e) }^{\text{hf}} \sum_{n=2}^{+\infty} \frac{(-1)^n \cdot 3^{n+1}}{3^{2n+1}} & \text{f) }^{\text{hf}} \sum_{n=1}^{+\infty} \frac{2^{3n-1} - 2^n}{4^{2n-1}}
 \end{array}$$

Emlékeztető

– A *rendőrszabály* vagy *csendőrelv*: Ha $a_n \leq b_n \leq c_n$, és $\lim a_n = \lim c_n = h$, akkor $b_n \rightarrow h$ is.

– Előadáson szerepelt, hogy az $\left(1 + \frac{1}{n}\right)^n$ sorozat konvergens, és a határértékére bevezettük az e jelölést. Ekkor $\forall x \in \mathbb{R}$ esetén $\lim \left(1 + \frac{x}{n}\right)^n = e^x$.

– Ha (a_n) egy sorozat, akkor a $\sum a_n$ szimbólum neve *sor*. A sor *összege*: $\sum_{n=1}^{+\infty} a_n := \lim_{k \rightarrow +\infty} \left(\sum_{i=1}^k a_i\right)$. Ez a határérték nem mindig létezik. Ha létezik és véges, akkor a sor *konvergens*.

– A geometriai sor összege: $\sum_{n=0}^{\infty} aq^n = \sum_{n=1}^{\infty} aq^{n-1} = \frac{a}{1-q}$, ha $|q| < 1$.

6. feladatsor: numerikus sorok

1. Mely α -ra konvergens, melyre divergens a $\sum \frac{1}{n^\alpha}$ sor?

2. Konvergens? (Használjuk a majoráns, minoráns kritériumokat.)

$$\begin{array}{llll} \text{a)} \sum \frac{2n+1}{n^2} & \text{b)} \sum \frac{5n+2}{n^7} & \text{c)} \sum \frac{7n^3-7}{n^5+2n^4} & \text{d)} \sum \frac{2n^3-n+3}{3n^4+2n^2+7} \\ \text{e)}^{\text{hf}} \sum \frac{n^2-n+3}{2n^5+2n^2+7} & \text{f)}^{\text{hf}} \sum \frac{2^n+3^{n+1}}{1+6^{n-1}} & \text{g)}^{\text{hf}} \sum \frac{1}{\sqrt[3]{2n+1}} & \text{h)}^{\text{hf}} \sum \frac{1}{\sqrt[5]{2n+1}} \end{array}$$

3. Konvergens? (Használjuk a hányados- és gyökkritériumot.)

$$\begin{array}{lll} \text{a)} \sum \frac{7^{n-2}}{(n+1)!} & \text{b)} \sum \frac{5^{3n}}{n^4} & \text{c)} \sum \left(\frac{4n}{4n+1} \right)^{3n^2} \\ \text{d)} \sum \frac{2^{2n}}{n^5 2^{3n+1}} & \text{e)}^{\text{hf}} \sum \frac{2^{3n} n^7}{3^{2n+1}} & \text{f)}^{\text{hf}} \sum \frac{(n+5) \cdot 3^{n-1}}{5^{n+1}} \\ \text{g)}^{\text{hf}} \sum \frac{(n+2) \cdot 4^{n-1}}{(n+5) \cdot n!} & \text{h)}^{\text{hf}} \sum \frac{(n+1)!}{n^n} & \text{i)}^{\text{hf}} \sum \left(\frac{3n+3}{3n+1} \right)^{n^2} \end{array}$$

4. Igaz? Hamis?

$$\begin{array}{ll} \text{a)} \sum a_n \text{ konvergens} \Rightarrow \lim a_n = 0 & \text{b)} \lim a_n = 0 \Rightarrow \sum a_n \text{ konvergens} \\ \text{c)} \sum a_n \text{ konvergens} \Rightarrow \sum a_n^2 \text{ konvergens} & \end{array}$$

5.^{hf} Lássuk be, hogy 0.123123123123... racionális szám, és írjuk fel mint két egész szám hányadosa.

6. Konvergens? Abszolút konvergens?

$$\begin{array}{lll} \text{a)} \sum \frac{(-1)^n}{\sqrt{n}} & \text{b)} \sum \frac{(-1)^{n+1}}{\sqrt[n]{n}} & \text{c)} \sum (-1)^n \cdot \frac{n+1}{n^2} \\ \text{d)}^{\text{hf}} \sum (-1)^n \frac{2^n}{3^{n+1}} & \text{e)}^{\text{hf}} \sum (-1)^n \cdot \frac{2n+1}{3n-2} & \text{f)}^{\text{hf}} \sum (-1)^n \left(\frac{n+1}{n+5} \right)^n \end{array}$$

Emlékeztető

- *Majoráns kritérium:* Ha $0 \leq a_n \leq b_n$, és $\sum b_n$ konvergens, akkor $\sum a_n$ is.
- *Minoráns kritérium:* Ha $0 \leq a_n \leq b_n$, és $\sum a_n$ divergens, akkor $\sum b_n$ is.
- *Gyökkritérium (Cauchy):* Legyen $a_n \geq 0$, és $w = \lim \sqrt[n]{a_n}$. Ha $w < 1$, akkor $\sum a_n$ konvergens; ha $w > 1$, akkor divergens; míg ha $w = 1$, akkor bármi előfordulhat.
- *Hányadoskritérium (D'Alembert):* Legyen $a_n \geq 0$, $w = \lim \frac{a_{n+1}}{a_n}$. Ha $w < 1$, akkor $\sum a_n$ konvergens; ha $w > 1$, akkor divergens; míg ha $w = 1$, akkor bármi előfordulhat.
- Egy $\sum a_n$ sor *Leibniz-sor*, ha $|a_n|$ mon. csökkenő, $\lim a_n = 0$, és a_n előjele váltakozó.
Tétel (*Leibniz-kritérium*): Minden Leibniz-sor konvergens.